

ANMELDELSER

DARWIN PÅ DANSK

Hanne Strager

Et beskedent geni – Historien om Darwin's liv og idéen, der forandrede verden

Gyldendal, 2016

287 sider, 299,95 kr.

I anledning af 200-året for den britiske naturhistoriker Charles Darwins fødsel i 2009 udgav biologen Hanne Strager, fra Statens Naturhistoriske Museum, den populærvidenskabelige bog *Som at tilstå et mord – Darwin og idéen der forandrede verden* på Gyldendal. Den er nu udkommet i en ny udgave med en ny titel. Dette er ikke i sig selv bemærkelsesværdigt. Imidlertid fremgår det ikke noget sted i den nye udgave, at den, bortset fra en ny titel, et forord af Darwins tipoldebarn biologen Sarah Darwin, ca. to siders ny tekst, seks nye referencer samt nye og flotte illustrationer, er identisk med bogen fra 2009, der hverken nævnes i teksten eller i referencerne.

Der er derfor tale om selvplagiat. Da bogen formidler andres forskning og således ikke er selvstændig forskning, kan det ikke rubriceres som videnskabelig uredelighed, men det er dårlig stil af forlag og forfatter ikke at gøre opmærksom på den tidligere bog. Det er således misvisende at kalde udgivelsen en førsteudgave. Det er snarere en let revideret andenudgave.

Med disse alvorlige forbehold på plads kan vi gå videre til indholdet af bogen. Den fortæller historien om Darwins liv og videnskabelige virke fra barndommen til hans død i 1882 og perspektiverer til væsentlige skikkelser i videnskabshistorien og nyere biologisk og geologisk forskning, der underbygger Darwins evolutionsteori. Dette fungerer godt og bogen er generelt velskrevet.

Hovedkilderne til den biografiske del er onlineressourcerne Darwin Online, der indeholder Darwins udgivelser og notesbøger, og Darwin Correspondence Database, der har gjort hans omfattende brevveksling tilgængelig. Strager lader herigenom hovedpersonen komme til orde gennem velvalgte citater. Hun støtter sig også til enkelte af de mange historiske studier af Darwins liv og virke (ældre udgivelser af Peter J. Bowler, Janet Browne samt Adrian Desmond og James Moore), men det er problematisk, at disse kilder ikke er integreret i noteapparatet, men kun fremgår af

den både sjuskede og ufuldstændige litteraturliste. En væsentlig mangel er det også, at forskningslitteratur udgivet efter 2009 slet ikke er medtaget i den nye udgave. Dette ville ellers kunne retfærdiggøre en ny udgivelse, da der har været en livlig aktivitet inden for forskningen i Darwin og darwinisme fra 2009 og frem.

Strager forfalder indimellem til at gengive Desmond og Moores sensationistiske beskrivelse af udviklingen af Darwins teori. Denne tolkning hævder, at Darwin holdt sin teori hemmelig af frygt for den videnskabelige og kirkelige reaktion og kun indviede sine nærmeste videnskabelige venner i sine tanker om evolution ved naturlig udvælgelse inden offentliggørelsen i Linnean Society i 1858. Historikeren John van Wyhe problematiserede tilbage i 2007 denne tolkning af 'Darwin's delay' og påviste, at grunden til Darwin ventede tyve år med at offentliggøre sin teori hovedsageligt var, at han havde travlt med andet videnskabeligt arbejde, og at han faktisk gerne diskuterede sine tanker med andre naturhistorikere i den mellemliggende periode. Men historien om, at han holdt teorien hemmelig, og at det var "som at tilstå et mord" at nævne den (som Darwin skrev i spøg i et brev), er et spændende narrativ, som man let kan forfalde til i en populærvidenskabelig skildring. Dette gør Strager indimellem, selv om hun omtaler den historiske debat om 'Darwin's delay' (uden dog at referere til van Wyhe) og har ændret titlen på bogen fra *Som at tilstå et mord* til den mere retvisende *Et beskedent geni*.

De afsnit i bogen, der beskriver nyere biologisk forskning, fungerer godt som indføring i moderne evolutionsbiologi, men som det er tilfældet med de historiske afsnit, så skæmmer det, at forskning udgivet efter 2009 ikke er inddraget. Jeg savner særligt, at Strager inddrager nyere forskning inden for human evolution, der har udviklet sig meget i de allerseneste år gennem fund af fossiler og brug af DNA-analyser. Her kunne Eske Willerslevs forskning og Peter C. Kjærgaards formidlingsarbejde passende være inddraget.

Bogens afsluttende kapitel handler om religiøs modstand mod evolutionsteorien. Strager redegør for den religiøse modstand imod evolutionsteorien i USA gennem nedslag i de retssager, der siden 1925 har været en væsentlig del af debatten om evolutionsteoriens, kreationismens og intelligent design-teoriens plads i uddannelsessystemet. Hun benytter sig af skriftlige kilder fra retssagerne, mens hun ikke inddrager den historiske og sociologiske forskning i kreationisme. Det betyder, at hendes beskrivelse mangler forståelse for kreationisternes motiver, begrundelser samt religiøse og politiske kontekst: Bevægelsen er således en del af en mere opfat-

tende kulturkamp, hvor evangeliske forældre kæmper for børnenes frelse, da de frygter, at evolutionsteorien vil svække børnenes tro på Bibelens sandhed. Stragers gennemgang slutter med det ”knusende nederlag for intelligent design” ved en retssag i Pennsylvania i 2005 (s. 247). Her ville det være oplysende for læseren at vide, at kreationismen lever videre i bedste velgående i mange stater i USA og at et nyt argument om, at man skal ”undervise i evolutionsteoriens styrker og svagheder” har vundet indpas på mange skoler.

I vurderingen af kreationismens status i Europa inddrages for en gangs skyld nyere forskning, nemlig *Creationism in Europe* fra 2015 redigeret af Stefaan Blancke, Peter C. Kjærgaard og undertegnede. Desværre forhindrer dette ikke, at en udokumenteret påstand om, at 37 kristne friskoler i Danmark inddrager kreationisme og intelligent design i biologiundervisningen, har overlevet fra 2009. Desuden diskuteres de store forskelle i udbredelsen af kreationistiske overbevisninger mellem Øst- og Vesteuropa og de kreationistiske gruppers forskelligartede religiøse baggrund og gennemslagskraft ikke.

Denne unuancerede tilgang til religion betyder, at læseren let kan få det fejlagtige indtryk, at stærkt troende mennesker nødvendigvis er modstandere af evolutionsteorien. Hermed bidrager Strager til at styrke udbredelsen af en konflikttese om forholdet mellem naturvidenskab og religion, som historikere for længst har tilbagevist. Dette antagonistiske syn kommer også til udtryk i hendes misvisende fremstilling af en modsætning mellem evolutionsteorien og troen på en skabende Gud, og i omtalen af genetikeren J.B.S. Haldane, hvor det fremgår, at han ”var medlem af det engelske kommunistparti og (selvfølgelig) ikke troende” (s. 212). Retfærdigvis burde Strager nok have tilføjet, at andre førende forskere indenfor den moderne syntese mellem darwinistisk evolutionsteori og genetik i 1930’erne og 1940’erne faktisk var kristne.

I beskrivelsen af Darwins tro fokuseres der også ensidigt på hans tvivl og gradvise opgivelse af kristendommen, mens hans agnosticisme (og ikke ateisme, som hos mange af hans protagonister) og hans insisteren på at holde videnskab og religion adskilt ikke omtales. Måske skyldes den problematiske beskrivelse af religion i bogen, at Strager har ladet sig inspirere af biologen Richard Dawkins og filosofen Daniel Dennett, der begge fremgår af litteraturlisten, modsat mere nøgterne historikere som John Hedley Brooke og Ronald L. Numbers, der er stærkt savnede i bogen.

Hans Henrik Hjermitsev